

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

EU in nacionalna zakonodaja s področja dobrobiti živali

ali vpliva tudi na zahteve za gradnjo objektov?

dr. Urška Kos,

UVHVVR, Sektor za zdravje in dobrobit živali

... kaj dobrobit je ...

kakovost življenja živali, kot jo zaznava posamezna žival

... kako žival prenaša okoliščine, v katerih živi. Stanje dobrobiti je ustrezno, če je žival **zdrava, ji je udobno, dobro hranjena, varna, lahko izraža svoja prirojena vedenja, in ni izpostavljena neprijetnim stanjem, npr. bolečini, strahu ali stiski.**

OIE Terrestrial Animal Health Code

... kako merimo dobrobit ...

ZDRAVJE IN FIZIOLOŠKA MERILA

smrtnost

obolevnost

fiziologija, metabolizem

odziv različnih telesnih sistemov

HPA – os

simpatični – parasimpatični sistem

imunski sistem

presnova

OBNAŠANJE / VEDENJSKA MERILA

spremembe v obnašanju

- spremenjena reaktivnost živali
- izguba funkcionalnosti obnašanja
- preusmerjeno obnašanje
- stereotipije

merjenje in ocenjevanje potreb živali

... kazalniki dobrobiti ...

resource based indicators

- posredni kazalniki
- objekti
- mikroklima
- zahtevan prostor
- načini upravljanja z rejo

outcome / animal based indicators

- neposredni kazalniki
- zdravje (*post mortem* spremembe)
- obnašanje
- fiziološki kazalniki

EU zakonodaja s področja dobrobiti rejnih živali ...

- Direktiva Sveta 98/58/ES z dne 20. julija 1998 o zaščiti **rejnih živali**
- Direktiva Sveta 1999/74/ES z dne 19. julija 1999 o minimalnih standardih za zaščito **kokoši nesnic**
- Direktiva Komisije št. 2002/4/ES z dne 30. januarja 2002 o **registraciji gospodarstev, ki gojijo kokoši nesnice**, v skladu z Direktivo Sveta 1999/74/ES
- Direktiva Sveta 2007/43/ES z dne 28. junija 2007 o določitvi minimalnih pravil za zaščito **piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa**
- Direktiva Sveta 2008/119/ES z dne 18. decembra 2008 o določitvi minimalnih pogojev za zaščito **telet** ter
- Direktiva Sveta 2008/120/ES z dne 18. decembra 2008 o določitvi minimalnih pogojev za zaščito **prašičev**

... nacionalna zakonodaja s področja dobrobiti rejnih živali ...

Zakon o zaščiti živali 1999 (2004, 2007, 2013)

- **Pravilnik o zaščiti rejnih živali 2010 (prenos direktiv o minimalnih pogojih za zaščito rejnih živali, telet, prašičev, kokoši nesnic in brojlerjev)**

7. člen

Skrbnik živali mora živali zagotoviti:

- bivališče, hrano, vodo in oskrbo na način, ki je glede na vrsto živali, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve primeren njenim fiziološkim in etološkim potrebam v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji;
- svobodo gibanja, primerno živali glede na njeno vrsto, pasmo, starost, stopnjo razvoja, prilagoditve in udomačitve, ki preprečuje nepotrebno trpljenje;
- dovolj prostora, če je privezana ali zaprta, glede na njene fiziološke in etološke potrebe v skladu z ustaljenimi izkušnjami in znanstvenimi spoznanji;
- svetlobo, toploto, vlažnost, kroženje zraka, zračenje, koncentracijo plinov, higieno in intenzivnost hrupa v prostoru, kjer je žival, ki ustreza njeni vrsti in stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi, fiziološkim in etološkim potrebam ter predpisanim higienskimi pogojem;
- ločeno nastanitev nezdružljivih živali.

Skrbnik živali mora preprečevati napake v reji, ki povzročajo tehnopatije in motnje v obnašanju.

Če je opustitev iz prvega in drugega odstavka tega člena storjena naklepno in nastanejo posledice iz 4. člena tega zakona, se šteje, da gre za mučenje živali.

8. člen

Bolne, poškodovane in onemogle živali morajo biti ~~takoj ustrezno oskrbljene~~.

Zagotovljena mora biti ~~ustrezna ločena namestitvev~~ bolnih, poškodovanih ali onemoglih živali.

Skrbnik živali mora zagotoviti redno preverjanje zdravstvenega stanja in dobrobiti živali, kar mora biti opravljeno tako pogosto, da se prepreči nepotrebno trpljenje živali. Stanje rejnih živali v intenzivnih rejah mora biti preverjeno vsaj enkrat dnevno, o čemer mora voditi predpisane evidence.

Podrobnejše pogoje o evidencah iz prejšnjega odstavka predpiše minister.

9. člen

Skrbnik živali mora poskrbeti, da je tehnična oprema v rejah vsaj enkrat dnevno pregledana in da so morebitne okvare odpravljene v najkrajšem času. Če to ni možno, je treba z uporabo nadomestnih metod krmljenja in napajanja ter vzdrževanja higiene zavarovati zdravje in dobro počutje živali.

Če se uporablja umetno prezračevanje bivališča živali, mora biti zagotovljen rezervni sistem, ki zadošča za ohranitev zdravja in dobrega počutja živali do odprave napake na osnovnem sistemu, in alarmni sistem, ki opozarja skrbnika na okvaro v prezračevalnem sistemu. Alarmni sistem mora biti redno vzdrževan in preizkušan na predpisan način.

- rezervni sistemi za prezračevanje
- alarmni sistemi

splošne zahteve za vse rejne živali

- ustrezno znanje in usposobljenost skrbnika/ oskrbnikov živali
- redni pregledi živali
- bolne, poškodovane in onemogle živali
- evidence
- svoboda gibanja
- **objekti**
- živali nastanjene izven objektov
- tehnična oprema
- voda, krma in druge snovi
- reja in postopki z živalmi

9. člen (objekti)

[Brez naslova]

(1) Materiali za gradnjo objektov, prostorov za nastanitev, boksov in opreme, s katerimi pridejo živali v stik, ne smejo biti škodljivi za živali. Biti morajo dovolj odporni in primerni za temeljito čiščenje in razkuževanje.

(2) Objekti in oprema morajo biti urejeni tako, da ne poškodujejo živali.

(3) Toplota, vlažnost, kroženje zraka, zračenje, koncentracija plinov, higiena in intenzivnost hrupa v prostorih, kjer so živali, morajo ustrezati njihovi vrsti in stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi, fiziološkim in etološkim potrebam ter higienskim pogojem.

(4) Živali v objektih ne smejo biti stalno v temi. Kjer ni dovolj naravne svetlobe, mora biti zagotovljena primerna umetna svetloba. V primeru uporabe umetne svetlobe je treba določiti čas za počitek, ko morajo biti živali v temi.

(5) Električna napeljava oziroma električno orodje mora biti nameščeno tako, da ne predstavlja nevarnosti za živali.

10. člen (živali, nastanjene izven objektov)

Živali, nastanjene izven objektov, morajo biti, kadar je to potrebno, zavarovane pred neugodnimi vremenskimi razmerami, plenilci in drugimi nevarnostmi. V neugodnih vremenskih razmerah morajo imeti na voljo najmanj zaščito pred močnim vetrom ali soncem in suh prostor oziroma suho mesto za počitek.

teleta

- **tele = govedo do 6 mes**
- prepoved privezovanja telet
- namestitev telet:
 - skupinska namestitev (predpisana velikost boksa), obvezno po 8 tednu starosti, na gospodarstvih z več kot pet teleti

1,5m²/tele <150 kg

1,7m²/tele 150 – 220 kg

1,8 m²/tele > 220 kg

- individualna namestitev
 - predpisana velikost boksa (višina vihra krat dolžina teleta*1,1)
 - pregradne stene morajo omogočati, da se teleta med seboj vidijo in dotikajo)

teleta

- osvetlitev: min 80 lux
- pregled telet (dvakrat dnevno)
- boksi, oprema posoda (čiščenje, razkuževanje)
- tla (suho ležišče, nastilj prva dva tedna)
- napajanje in krmljenje

prašiči

svinja je samica prašiča, ki je najmanj enkrat prasila;

mladica je spolno dozorela samica prašiča, ki še ni prasila;

sesni pujski so prašiči od rojstva do odstavitve;

tekači so prašiči od odstavitve do desetega tedna starosti;

pitanci so prašiči od desetega tedna starosti do zakola

prašiči

- min. neovirana talna površina za **pitance** od 0,15 m² – 1 m² (priloga)
- min. neovirana talna površina za **svinje** 2,25 m²/žival
 - < 5 živali + 10 %; > 40 živali – 10%
 - breje živali - **polna tla**, najmanj 1,30 m² / žival (drenažne odprtine < 15 %)
- min. neovirana talna površina za **mladice** 1,64 m²/žival
 - < 5 živali + 10 %; > 40 živali – 10%
 - breje živali - **polna tla**, najmanj 0,90 m² / žival (drenažne odprtine < 15 %)
- **rešetke** (priloga)

Tabela 2.1: Minimalna neovirana talna površina, ki jo mora imeti vsak tekač ali pitanec v skupini, razen mladice po osemenitvi in svinje:

Živa teža (kg)	m ²
do 10	0,15
10 - 20	0,20
20 - 30	0,30
30 - 50	0,40
50 - 85	0,55
85 - 110	0,65
več kot 110	1,00

Tabela 2.2: Maksimalna širina rež med rešetkami pri betonskih rešetkah za prašiče v skupini

Kategorija prašičev	Maksimalna širina rež (mm)
Pujski	11
Tekači	14
Pitanci	18
Mladice in svinje	20

Tabela 2.3: Minimalna širina rešetk za prašiče v skupini:

Kategorija prašičev	Minimalna širina rešetk (mm)
Pujski in tekači	50
Pitanci, mladice in svinje	80

nesnice

- **nesnica:** kokoš, ki doseže zrelost za nesnost in se redi za proizvodnjo jajc, ki niso namenjena za valjenje
- **jarkica:** kokoš, ki še ni dosegla zrelosti za nesnost

- velja za jate >350 nesnic in jate > 50 nesnic, če prodajajo jajca, ki morajo biti označena

- reja v **kletkah** - baterijska reja (3)
- **alternativna** reja:
 - samo v hlevu – hlevska reja (2),
 - z dodatnim izpustom – prosta reja (1),
 - če izpolnjuje dodatne zahteve iz EU Uredbe o ekoloških proizvodih ... - ekološka reja (0)

	obogatena baterijska reja 40. člen	alternativni sistemi 38. člen
površina /kokoš	750 cm ² (600 cm ² uporabne površine)	9 kokoši/m ² uporabne površine
višina kletke	> 20 cm na vsaki točki razen višine nad uporabno površino	/
naklon	14%	/
površina z nastiljem	da	250 cm ² / kokoš (1/3 talne površine)
skupna površina	> 2000 cm ²	
tla	morajo podpirati vsakega od naprej obrnjenih krempljev	morajo podpirati vsakega od naprej obrnjenih krempljev

obogatena baterijska reja
40. člen

alternativni sistemi
38. člen

korita za hrano

12 cm x št. kokoši

ravna korita – 10 cm/ kokoš

korita za vodo/napajalniki

če kapljični/skodelice – vsaj 2 v
dosegu vsake kokoši

okrogli krmilniki – 4 cm/ kokoš

ravni napajalniki – 2,5 cm / kokoš

okrogli napajalniki - 1 cm / kokoš

1 kapljični/skodela / 10 kokoši

gnezda

da

1 gnezdo / 7 kokoši

skupinska gnezdišča – 1 m² / 120
kokoši

gredi

15 cm / kokoš

15 cm / kokoš

ne nad nastiljem,

30 cm med gredmi

20 cm od stene

obogatena baterijska reja
40. člen

alternativni sistemi
38. člen

dostop do odprtega
izpusta

/

da – skupno 2m / 1000 kokoši
(35x40cm)

odprt izpust

/

zavetje pred slabim vremenom in
roparicami, če potrebno korita za
vodo; 1 kokoš / 4 m²

naprave za obrabo
krempljev

da

/

prehod med kletkami

> 90 cm

/

višina najnižje
postavljenih kletk

> 35 cm

/

gnezdo je ločen prostor za nesenje jajc za posamezno kokoš ali za skupino kokoši (skupinsko gnezdišče), katerega tla ne smejo biti iz žične mreže, ki bi prišla v stik s kokošmi;

nastilj za kokoši nesnice je kakršenkoli krhek material, ki lahko zadosti etološkim potrebam kokoši

uporabna površina za kokoši nesnice je kokošim nesnicam neomejeno dostopna površina, ki mora biti široka vsaj 30 cm, z maksimalnim nagibom tal 14% in z višino vsaj 45 cm. Površina gnezda oziroma skupinskih gnezdišč se ne šteje za uporabno površino;

piščanci za prirejo mesa

- določbe poglavja se **ne uporabljajo** za:
 - jate < 500 [piščancev](#);
 - matične jate;
 - valilnice;
 - piščance ekstenzivne zaprte reje in proste reje;
 - ekološke reje piščancev.

zahteve za **objekte** na gospodarstvih

veljajo za vse objekte

- **napajalniki** - nameščeni in vzdrževani tako, da možnost izlitja čim manjša
- krma piščancem **ne sme biti odvzeta >12 h** pred predvidenim zakolom
- **stalen dostop do nastilja**, ki je na površini **suh** in krhek
- **prezračevanje** mora biti takšno, da se prepreči pregretje, in v kombinaciji s sistemi za ogrevanje, da se odstrani prekomerna vlaga
- (zakon): alarmni sistem v primeru okvare ventilacije ali prekinitve električnega toka (boljše na dvig ali padec T) in rezervni sistem zračenja (agregat v primeru okvare električnega toka)

zahteve za objekte na gospodarstvih

- **hrup** se zmanjša na najnižjo možno raven
- **osvetlitev** najmanj 20 lux merjena v višini piščančjih oči na 80 % uporabne površine
 - začasno zmanjšanje po nasvetu veterinarja
- **24 urni ritem** osvetlitve od 8. dne po vselitvi do 3 dni pred zakolom
 - obdobje teme najmanj 6 h (najmanj eno neprekinjeno obdobje teme - 4 h)
 - zniževanje ur osvetlitve se izvaja postopno.

gostota naseljenosti

- gostota max. = **33 kg/m²** uporabne površne
- gostota max. = **do 39 kg/m²**
če so izpolnjene **dodatne zahteve (50. člen)**
- UV lahko odobri dodatno zvišanje za 3 kg/m² pod **posebnimi pogoji** – max. gostota največ **42kg/m²** (51. člen)